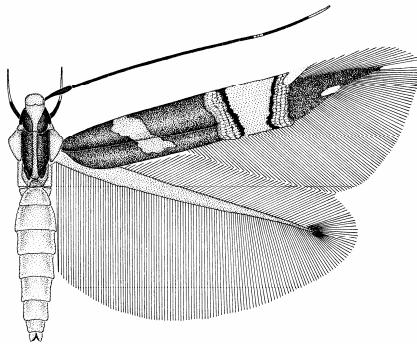

FRANJE

Jaargang 5, Afl. 9;

8 februari 2002

ISSN: 1388-4409

Mededelingen uit de Secties “Snellen” en “Ter Haar” van de
Nederlandse Entomologische Vereniging

Colofon

Franje is het gezamenlijke contactorgaan van de secties “Snellen” en “Ter Haar” van de Nederlandse Entomologische Vereniging en verschijnt twee maal per jaar.

Logo: *Cosmopterix zieglerella* door Sjaak Koster

Redactie: Frans Groenen, Maurice Jansen, Rob de Vos en Jaap van Vuure

Redactieadres: Maurice Jansen, Appelgaard 9, 4033 JA Lienden. Tel: 0344-603758. Email: m.g.m.jansen@pd.agro.nl

Abonnementen:

voor leden van Snellen: € 9,- per jaar, bij voorkeur te voldoen op Rabobank-rekening 130635790 te Luyksgestel.

voor leden van Ter Haar: € 9,- per jaar, girorekening 3744097 t.n.v. Sinnema te Hemrik onder vermelding van Ter Haar.

Bestuur sectie Snellen:

voorzitter: Louis van Deventer, Mercurius 6, 5482 XA Schijndel. Tel: 073-5470141

secretaris: vacature

penningmeester: Frans Groenen, Dorpsstraat 171, 5575 AG Luyksgestel. Tel: 0497-542153. Email: groene.eyken@chello.nl

Bestuur sectie Ter Haar:

voorzitter: Hans Huisman, Patrijzenlaan 4, 8091 BK Wezep Tel: 038-3765741 Email: kj.huisman@hetnet.nl

secretaris: Rob de Vos, Kalf 454, 1509 BE Zaandam. Tel: 075-6313339 Email: rvos@science.uva.nl

penningmeester: Janny Sinnema, Sparjeburd 29, 8409 CK Hemrik. Tel: 0516-471222. Email: s.g.sinnema@wxs.nl

lid: Bob van Aartsen, Travertin 34, 8084 EH 't Harde. Tel: 0525-652119

lid: Jaap Zwier, Turfweg 27, Yzevoorde 7021 JN Zelhem. Tel: 0314-326789. Email: jzwier@wxs.nl

Kopij voor de volgende Franje dient minstens twee maanden voorafgaand aan de eerstvolgende sectie-bijeenkomst bij de redactie ingeleverd te worden bij voorkeur vóór 1 januari en vóór 1 juli. Grotere kopij of kopij met figuren indien mogelijk inleveren na overleg.

INHOUD

Frans Groenen

Automatische incasso contributie..... 4

Frans Groenen

Verslag van de najaarsbijeenkomst van de sectie “Snellen” op 24 november 2001 te Lexmond..... 4

Rob de Vos

Verslag van de najaarsbijeenkomst van de sectie “Ter Haar” op 27 oktober 2001 te lexmond..... 14

Henk ten Holt

Myhimna scirpi (Duponchel) en *Myhimna sicula* (Treitschke) 19

Martin van Stiphout, Arnold Schreurs en Maurice Jansen

Een merkwaardige vondst van *Scrobipalpa nitella* (Fuchs)..... 20

Frits Bink

Effect van voeding op eiproductie ligusterpijlstaart (*Sphinx ligustri* Linnaeus)..... 22

Jaap Zwier en Maurice Jansen

Verslag van de excursie 30 juni – 2 juli 2000 te Bakkeveen (Friesland) ... 26

Voorjaarsbijeenkomst van de sectie “Snellen”..... 33

Voorjaarsbijeenkomst van de sectie “Ter Haar”..... 35

Automatische incasso contributie

Frans Groenen

Op de laatste bijeenkomst van de sectie Snellen is besloten om de contributie, van de Nederlandse leden, op vrijwillige basis, voortaan via automatische incasso te gaan innen. De reden om hiertoe over te gaan is, dat de leden verspreid over geheel Nederland en daarbuiten woonachtig zijn, wat het nagenoeg onmogelijk maakt om alle contributie tijdig te innen. Een gevolg hiervan is dat ruim 30% van de contributies niet voldaan zijn.

Als U gebruik wilt maken van de incasso, kunt U het bijgesloten machtigingsformulier invullen en opzenden naar het onderstaande adres. De penningmeester zorgt er dan voor dat de contributie, eenmaal per jaar € 9,00, begin juni van Uw rekening afgeschreven wordt. Mocht U het met deze overschrijving niet eens zijn dan neemt U binnen 30 dagen contact op met Uw bank met het verzoek het bedrag terug te storten op Uw rekening. Aan de automatische incasso zijn voor de leden geen extra kosten aan verbonden en de incasso vervalt bij het einde van Uw lidmaatschap. Leden die contributie vooruit betaald hebben en hun machtigingsformulier volledig ingevuld aan de penningmeester hebben toegezonden, krijgen het vooruitbetaalde bedrag teruggestort op hun rekening.

Voor informatie: F. Groenen, Dorpstraat 171, 5575 AG Luyksgestel, tel: 0497-542153; email: groene.eyken@chello.nl

VERSLAG VAN DE NAJAARSBIJEENKOMST VAN DE SECTIE “SNELLEN” OP 24 NOVEMBER 2001 TE LEXMOND

Frans Groenen

Aanwezig: B. van Aartsen, J. Asselbergs, A. Beers, H. Beers, A. Cox, L. van Deventer, D. Doornheijn, A. Goutbeek, F. Groenen, H. Groenink, L. Groothedde, H. ten Holt, E. Houkes, H. Huisman, M. Jansen, I. Kaijadoe, J. de Prins, W. de Prins, P. Rooy, A. Schreurs, J. Scheffers, J. Sinnema, M. van Stiphout, E. Vermandel, D. Vestergaard, J. van Vuure, H. van der Wolf, J. Wolschrijn, P. Zumkehr, J. Zwier.

Afwezig met bericht: W. Biesenbaum, C. Gielis, J. Kuchlein, E. van Nieukerken, K. Nieuwland en K. Zwakhals.

Huishoudelijk deel

De voorzitter heet iedereen hartelijk welkom, speciaal het nieuwe lid J. Scheffer.

Bestuursmededelingen

De voorzitter doet een oproep aan de aanwezige leden om zich kandidaat stellen als secretaris.

Hij complimenteert de redactie van Franje voor de nieuwe lay-out.

De penningmeester doet een voorstel voor het, via automatische incasso, gaan innen van de contributie. De vergadering heeft hier geen bezwaar tegen. De kascommissie, bestaande uit J. Sinnema en P. Zumkehr, controleren de boekhouding en hebben deze goedgekeurd.

De contributie wordt per ingang van 1 januari 2002 € 9,00.

De heer Goutbeek heeft in een boek een omschrijving gevonden over de uitspraak van Latijnse namen. Hij heeft voor iedereen een kopie beschikbaar.

Excursie

Jaap Zwier vertelt dat de excursie plaats zal vinden op 14–16 juni 2002 in Gorsel. De kosten worden geraamd op € 43,70 p.p. Nadere informatie volgt nog.

Voordracht

Jan Asselbergs houdt een voordracht over de Pyralidae. Deze familie telt wereldwijd ca 30.00 soorten en is tesamen met de Noctuidae en de Geometridae een van de soortenrijkste families. Eerst worden door hem de familiekenmerken behandeld. Pyralidae kunnen alleen door een combinatie van kenmerken worden herkend. In de achtervleugel zijn de subcostale en radiale ader dicht bij elkaar gelegen, hetzij geheel gescheiden of zijn gesteeld. Kenmerkend is het bezit van het tympanaalorgaan in het eerste abdominale segment. Daarnaast hebben Pyralidae doorgaans een ruw beschubde kop en goed ontwikkelde maxillairpalpen. Vervolgens wordt nader ingegaan op de subfamilie Phycitinae waarbij achtereenvolgens aan de orde komen: historische ontwikkeling, morfologie, het mannelijk en het vrouwelijk genitaal, de biologie van de rupsen, de economische betekenis, de ecologie, de geografische verspreiding en zoögeografie en de systematiek. De Phycitinae vormen in Europa de soortenrijkste subfamilie met meer dan 42% van het totaal aantal soorten. De meest opvallende kenmerken aan de kop zijn te vinden aan de frons, die vlak, min of meer gewelfd of conisch is en soms een impressie kan vertonen. Soms wordt na ontschubbing een

verticale kam, al dan niet met tanden, zichtbaar. De proboscis is als regel goed ontwikkeld maar bij de tribus Anerastiini is deze rudimentair of ontbrekend. Voor alle soorten geldt: de antennen zijn iets korter dan de lengte van de voorvleugel, het frenulum (dit is een haakje dat ontspringt in de achtervleugel en die ingrijpt aan de voorvleugel) bestaat zowel bij mannetjes als bij wijfjes uit één enkele krachtige doorn en wat de vleugeladeren betreft is er een algemeen kenmerk: het ontbreken van radiale ader 5 in de voorvleugel (althans volgens de telling van Roesler waarbij in de voorvleugel de subcostale ader wordt gevolgd door de radiale aders 1-4 die dan worden gevolgd door de mediane ader 1).

Van de biologie van de rupsen is nog veel onbekend. Veel soorten leven in gesponnen tunnels in of bij de vegetatie of in een licht spinsel tussen twee samengetrokken bladeren of in een enkel kromgetrokken blad. Weer anderen leven in stengels, in bloemen, onder boomschors, in kegels van naaldbomen of in opgeslagen voorraden. De meeste soorten overwinteren als rups.

De meeste Phycitinae zijn aan droge hete biotopen gebonden. In de gematigde streken geven veel soorten daarom de voorkeur aan xerotherme graslanden, hellingen, heuvelland en schraalbegroeide zandgrond. De grootste soortenrijkdom is dan ook te vinden in de hete en droge streken van Iran, Afghanistan tot Mongolie. Zo behoort maar liefst een derde van alle soorten microlepidoptera in Afghanistan tot de Phycitinae! Er zijn bij ons echter ook soorten te vinden in andere, meer vochtige biotopen zoals bijvoorbeeld *Cryptoblabes bistriga*. In loofbossen vindt men *Acrobasis-Conobathra*- en *Pempelia*-soorten, terwijl onder meer *Dioryctria*-soorten, *Assara tenebrella* en *Vitula biviella* voor naaldbossen karakteristiek zijn. Praktisch overal komen voorraadinsecten voor zoals *Plodia interpunctella* en *Ephestia elutella*. In de duinen leeft *Pima boisduvaliella* en echte halofiele soorten zijn *Gymnancyla canella* en *Bazaria rusciconella*. *Polopeustis altensis* is een koudeminnende soort die een circumpolaire verspreiding heeft. Hoewel de meeste soorten voorkomen in de extreem droge en hete woestijngebieden van Centraal-Azië, is de soortenrijkdom in de tropen nog zeer aanzienlijk en rijk gedifferentieerd. Van uitgestrekte faunagebieden zijn de Phycitinae nog onvoldoende tot zeer slecht bekend.

Er is nog geen goede systematiek ontwikkeld. Hiervoor is meer kennis nodig van de larvale kenmerken, de relatie met voedselplanten en moet een beter inzicht worden verkregen in de faunistiek van nu onontgonnen gebieden. Soms zijn zowel de imagines als de genitalia zelfs van weinig nut voor de determinatie. Als voorbeeld kan het genus *Acrobasis* dienen, dat vooral in Noord-Amerika veel soorten telt. Neunzig heeft daarom grote series gekweekt, de larvale stadia bestudeert in morfologie en gedrag en ook de

relaties met de voedselplanten om zo de variatiebreedte van de afzonderlijke soorten te leren kennen en ze zo te identificeren. Met name de wijfjes van het genus *Acrobasis* zijn lastig te determineren. Soms kan een matrix waarin combinaties van kenmerken staan, helpen.

Faunistische mededelingen

H. Beers.

In april 2001 ontving het Fries Natuurmuseum te Leeuwarden een buisje met structuren die uit botanische monsters van de opgraving Peins bij Franeker (1999) te voorschijn zijn gekomen. Ze komen vermoedelijk van een kwelderoppervlak. Het materiaal dateert mogelijk van kort na het begin van onze jaartelling en is dus bijna 2000 jaar oud. Ter plekke was toen een strandweidegemeenschap vertegenwoordigd, maar de plantensoorten waarvan zaden zijn aangetroffen wijzen op meer variatie: *Snaeda maritima*, *Agrostis* sp., *Atriplex patula*, *Atriplex prostrata*, *Chenopodium glaucum*, *Chenopodium rubrum*, *Cirsium arvense*, *Glaux maritima*, *Polygonum aviculare*, *Stellarium media* en *Triglochin maritima*.

Via de conversator, Johan Fokkema, kreeg ik het materiaal met bovenstaande toelichting en het verzoek er een naam bij te vinden. In Nordeuropas Prydvinger (Palm, 1989) vond ik een foto (blz. 141, fig. 152) die aardig overeenkomt met de gevonden voorwerpen. Alleen is de afgebeelde zak van een *Amphisbatis* larve, een heidesoort. Het biotoop lijkt dus niet te kloppen. De grootte van de zakken is 12 tot 15 mm.

Tijdens de herfstvergadering heeft Hugo van der Wolf de zak vergroot geprojecteerd met opvallend licht. Zo was de vorm wel zichtbaar, maar de structuur was nauwelijks waarneembaar. Helaas was er niemand in de zaal die het voorwerp met zekerheid herkende. Wel wilde het toeval dat Hugo van der Wolf, vergelijkbaar materiaal had ontvangen uit Denemarken. De vindplaats was daar ook een archeologische opgraving, in dit geval een koningsgraf. De daarbij gevonden zakken(?) waren echter wel aanzienlijk kleiner dan de eerdergenoemde. Maurice Jansen en Hugo van der Wolf hebben elk een voorwerp meegenomen om zich nog eens met de determinatie bezig te houden.

Willy de Prins.

Phyllonorycter robiniella (Clemens) is sinds enkele jaren bekend uit Nederlands Limburg. Ondanks zoektochten naar de mijnen in de Voerstreek, is de soort daar nog niet gevonden. Mijnen van *P. robiniella* werden wel door F. Groenen uit Lommel, provincie Limburg, gemeld. Ik ben in Lommel

ook op zoek gegaan naar mijnen en heb er een tiental kunnen vinden. De soort is nieuw voor de Belgische fauna. De verspreiding van *P. robiniella* verloopt minder explosief als die van *Cameraria ohridella* Deschka en Dimić, 1986.

Daan Vestergaard.

Sclerocona acutellus (Eversmann) is al in 1964 voor het eerst in Nederland waargenomen. Kuchlein (1993) schrijft over deze pyralide: "Lempke (1977b) vermeldde de soort als nieuw voor de fauna op grond van de vangst van twee exemplaren bij Eerde (Overijssel) in 1976 tijdens een excursie, waarvan behalve Lempke zelf, ook Van Aartsen en Wolschrijn deelnamen. Vervolgens is *acutellus* in korte tijd op vijf plaatsen aangetroffen, maar de laatste jaren is daar slechts één nieuwe vondst aan toegevoegd: Smeets ving in 1992 een exemplaar te Heerlen (Limburg). De plotselinge verschijning in ons land is tamelijk raadselachtig en de vraag is of hier sprake is van losse immigranten dan wel van kolonisten, die zich enige tijd in ons land hebben kunnen vestigen" (citaat pag. 299). Door ons is de soort echter al twaalf jaar eerder, en wel op 26 juni 1964, te Oostvoorne verzameld. Bij navraag deelt de heer Kuchlein mede dat de stip op Voorne, kaartje 1341, pag. 645, betrekking heeft op dit exemplaar. Deze vlinder werd door ons op de menglichtlamp gevangen in de omgeving van het toentertijd nog niet ingepolderde Brielsche Gat ter hoogte van café-restaurant "Het wapen van Marion" te Oostvoorne. Een foto van het biotoop is te vinden in Vestergaard et al., 1973. Het exemplaar bevindt zich in mijn collectie, samen met een tweede, verse vlinder die ik aantrof op het vanglaken op mijn balkon in Soest, 24 juni 1998. Waarschijnlijk komt deze *acutellus* uit de Eempolder. Slampka (1995) schrijft: "Im südlichen Mitteleuropa (aber auch in Dänemark) lokal bis selten auf sumpfigen Stellen. Felt in Böhmen und Polen. Aus Deutschland sind nur zwei Exemplare bekannt (Palm, 1986). Falter 6 – 8. Raupe unbekannt".

Literatuur:

Kuchlein, J., 1993. De kleine vlinders. Pudoc, Wageningen.
Slampka, F., 1995. Die Zünslerarten (Pyraloidae) Mitteleuropas. Bratislava.
Vestergaard, D.A., et al, 1973. De ruimtelijke diversiteit van de nachtvlinderfauna (Lep., Heterocera) van het kustgebied van Voorne. Ent. Ber. Amst. 33: 4 – 20.

Frans Groenen.

Lampronia flavimitrella (Hübner, 1817). De vlinder is op 21 mei 2001 geklopt uit struiken langs de Keunisloop te Bergeijk en is nieuw voor Noord-Brabant. De soort is door Vari in 1942 voor het eerst in Nederland

ontdekt in de collectie Bentinck. Dit exemplaar is in 1932 te Putten gevangen. Ze is nu bekend van twee vindplaatsen nabij de Duitse grens in Overijssel, twee vindplaatsen op de Veluwe en van een drietal vindplaatsen in Zuid-Limburg. De laatste tien jaar is de vlinder niet meer in Nederland waargenomen (mond.med. Kuchlein). Als voedselplant wordt framboos (*Rubus idaeus*) vermeld. In België wordt de soort uit de provincie Brabant gemeld.

Buckleria paludum (Zeller, 1839)

Op 30 juli 2001 werden in het Leenderbos te Leende twee exemplaren van deze soort met het net gevangen. De rupsen leven op zonnedaauw (*Drosera rotundifolius*). Ik heb de vlinders gezocht in afgeplagd heideterrein waar deze voedselplant veelvuldig groeide. De vlinders vlogen tussen het gras, in kleine hoekjes niet geplagde heide die zich in het midden en aan de rand van het zonnedaauwveld bevonden maar op de zonnedaauw zelf vond ik geen vlinders. In de vlucht zijn de vlinders moeilijk van muggen te onderscheiden. *B. paludum* is vooral bekend uit Midden-Limburg, Twente, het oostelijk deel van Friesland en in Drenthe. Incidentele vangsten zijn bekend van Plasmolen (1890) bij Nijmegen, Botshol (1960) bij Vinkeveen en de Galderse Heide (ca 1870) onder Breda (Gielis, mond. med.). Dit is de eerste vangst in de Kempen en voor het eerst, sinds 130 jaar is deze soort weer waargenomen in Noord Brabant .

In de 19^e eeuw werd *B. paludum* veel gevonden in de zuidelijke provincies van het land. In de eerste helft van de vorige eeuw zijn de populaties ingezakt, maar de laatste 25 jaar schijnt *B. paludum* zich weer aan het herstellen te zijn. De vlinder lijkt zijn areaal naar het noorden uit te breiden. Hij is gevonden op de Waddeneilanden en bij de Nieuwkoopse Plassen (Kuchlein, mond. med.). De populaties hebben een wisselende grootte en zijn in de jaren ook wisselend qua omvang. Dit hangt sterk af van de regenval en de mate van droogte in het groeigebied van de voedselplant.

Uit België is de soort, na 1980, gemeld uit de provincie Antwerpen en uit de literatuur (1903) is nog een waarneming bekend uit de provincie Brabant.

Jaap van Vuure

Phyllonorycter messaniella (Zeller, 1846). Deze soort kwam op 1 oktober 2000 voor het eerst op de lamp te Kortgene. Het bleef dat jaar bij één exemplaar. De soort is in het zuidwesten van ons land zeer schaars en werd nooit eerder op Noord-Beveland gevangen. In 2001 werden in de tweede helft van oktober in totaal 5 ex. op licht gevangen, zodat wellicht kan worden aangenomen dat zich een kleine populatie heeft gevestigd. De

belangrijkste voedselplant is eik (*Quercus*), maar ook andere loofbomen worden genoemd zoals berk (*Betula*), beuk (*Fagus*), appel (*Malus*) en kastanje (*Castanea*). De soort lijkt erg op de zeer algemene *P. quercifoliella* (Zeller), maar is daarvan te onderscheiden door de kortere basale lijn op de voorvleugel en de meer rood-bruine kleur. Daarnaast is de late vliegtijd kenmerkend.

Phyllonorycter robiniella (Clemens, 1859). Deze soort lijkt ons land te veroveren. Op 27 oktober 2001 werden enkele mijnen verzameld op *Robinia pseudoacacia* te Rotterdam-Lombardije. Daar verscheen nog dezelfde dag één exemplaar uit, de volgende dag twee exemplaren en verder een aantal parasieten, waarvan er één werd bewaard voor determinatie op een later moment.

Hans Huisman

Hans Huisman bespreekt een paar kleine biologische problemen en laat daarnaast enkele zeldzame micro's zien.

Eurrhyncha hortulata (Linnaeus).

Deze soort werd door Bob van Aartsen op 8 maart gesignaleerd en op 11 maart 2001 werd een exemplaar binnenshuis gezien. In zijn collectie vond hij nog een dier dat op 9 maart 1961 in Melissant gevangen werd. In de literatuur wordt algemeen vermeld dat de vlinder in juni en juli te vinden is, maar over vangsten in andere maanden wordt nauwelijks iets geschreven. Alleen Palm (Nordeuropas Pyralider) vermeldt vangsten op 4 maart en 28 december, zonder verder commentaar en in de vluchtdiagrammen in "De Kleine Vlinders" geeft Kuchlein enkele waarnemingen in november en in het voorjaar van februari tot april. De rups overwintert in een cocon, om pas in het voorjaar te verpoppen (Emmet in: A fieldguide to the smaller British Lepidoptera). Hoogstwaarschijnlijk is er een zeer partiële tweede generatie waarbij enkele rupsen onder gunstige omstandigheden, bijvoorbeeld binnenshuis, eerder verpoppen en uitkomen.

In juni was hij enkele dagen met minder gunstig weer in Dirksland (Zuid-Holland). Toen hij op 15 juni bezig was om de lichtbak uit te zoeken zweefde er een micro boven de val, waarvan hij direct vermoedde dat het *Cacoecimorpha pronubana* (Hb) was. Zonder net lukte het niet om het dier te vangen. Omdat die vlinder nog niet van Flakkee bekend was werden in de loop van de dag diverse heggen uitgeklopt, echter zonder resultaat.

De volgende dag werd er voor gezorgd om tijdens het uitzoeken een net bij de hand te hebben. Hij was nog maar even bezig toen de vlinder weer verscheen. Ditmaal lukte de vangst wel, inderdaad een mannetje van *C. pronubana*. Na enkele minuten verscheen er nog één, die ontsnapte. Nadat

de Robinsonval geleegd was kwamen er geen nieuwe vlinders op af. In 1996 heeft hij hetzelfde waargenomen op Corsica, waar 's morgens soms een zwerm vlindertjes in het zonlicht boven de bak danste, ook vrijwel uitsluitend tijdens het uitzoeken. Klaarblijkelijk kwamen ze op de bak af, maar dat verband is pas achteraf gelegd. Het verhaal van Rob de Vos over het pakje met het sexferomoon van *pronubana* in het Zoölogisch Museum maakt duidelijk hoe groot de aantrekkingskracht van het feromoon is. De voor de hand liggende verklaring is dat er een wijfje in de bak gezeten heeft, dat nadien verdwenen is. Bij het uitzoeken is zo'n wijfje niet gevonden; de vlinder lijkt in Dirksland ook relatief(?) schaars. Dit verklaart ook niet waarom er geen mannetjes op een later tijdstip op de bak afkwamen. Er moet dus ook rekening gehouden worden met de mogelijkheid dat de mannetjes van *C. pronubana* voor een breder spectrum van sexferomonen, van soorten die wel in de val zaten, gevoelig zijn.

Argyrotaenia ljugiana (Thunberg)

Hiervan werd op 26 juli een exemplaar gevangen in de Oostduinen te Goedereede. De soort komt in het westen van ons land erg weinig voor; in "De Kleine Vlinders" wordt alleen melding gemaakt van Amsterdam, Rotterdam en Bergen op Zoom. De rups leeft op een grote verscheidenheid van lage planten, struiken en bomen, maar als hoofdvoedselplant wordt in het algemeen struikhei (*Calluna*), dophei (*Erica*) en bosbes (*Vaccinium*) opgegeven, zodat het schaarse voorkomen in het zuidwesten verklaarbaar is. Overigens bleek tijdens de discussie dat de vlinder ook in Kortgene gevangen is.

Epinotia signatana (Douglas)

Deze bladroller is in de vorige Snellenvergadering als nieuw voor ons land gemeld uit Wezep. Op de Snellen/TerHaar-excursie van afgelopen zomer zijn door hem op 6 en 7 juli niet minder dan vijf exemplaren gevangen op twee verschillende locaties: in Doetinchem, bij de kampeerboerderij en in De Zumpe, een zeer vochtig gebied ten zuidoosten van Doetinchem. De vlinders zijn erg afgevlagen, wat de kenmerkende donkere streep onder de costa van het midden naar de punt juist erg duidelijk doet uitkomen. De verdere diagnostiek en kenmerken van de genitalia worden kort besproken. De rups leeft op *Prunus* sp. De vlinder is gevonden in Noorwegen, Zweden, Oost-Denemarken, in Centraal-Europa van Zuid-Duitsland tot Noord-Italië en Zuidoost-Frankrijk, in Noord-Frankrijk, België en het zuiden van Engeland, terwijl hij vrijwel ontbreekt in Noordwest-Duitsland. De nieuwe gegevens maken het erg aannemelijk dat *E. signatana* een echte indigene soort is. Onzeker is nog wanneer de vestiging in Nederland heeft

plaatsgehad. Het is niet uitgesloten, hoewel onwaarschijnlijk, dat de soort eerder over het hoofd is gezien.

Argyresthia semifusca (Haworth)

Op 19 en 20 juli werden vier exemplaren gevangen langs de rand van een meertje in Wezep dat 40 jaar geleden ontstaan is bij de aanleg van de snelweg. Kuchlein noemt maar twee vindplaatsen van deze soort. In de jaarlijst over 1997-98 (Ent. Ber. 2000) konden we zes nieuwe melden. In Wezep was al langer naar de vlinder gezocht, maar steeds bij lijsterbes op de hogere gronden. Waarschijnlijk leeft de rups op de onderhavige plaats op meidoorn (*Crataegus*). De vlinders werden gevangen tijdens koel, wisselvallig weer met heftige regenbuien. Desondanks zaten er overal massa's *Yponomeuta evonymella* en *Calospilos sylvata* op de struiken.

Henk ten Holt

Antispila treitschkiella (F. von Rösslerstamm)

In het augustusnummer van Ent. Ber. 1999 maakten Kuchlein en Van Frankenhuyzen melding van de plotselinge opmars van *A. treitschkiella* in Nederland, die daarvoor alleen bekend was van Zuid Limburg. De soort komt in ieder geval sinds 1998 in grote getale (duizenden mijnen) voor in diverse plantsoenen in Nijmegen–West waar vaak flinke hoeveelheden gele kornoelje (*Cornus mas*) zijn aangeplant. Ik heb de afgelopen jaren regelmatig op andere plaatsen naar de soort uitgekeken en ontdekte dit jaar drie nieuwe vindplaatsen, te weten op de begraafplaats te Grave, bij de kerk te Balgoij (ten zuiden van Wijchen aan de Maas) en te Weurt-Noord. De meest noordelijke vondst dit jaar vond plaats op 11 november in de dierentuin van Nordhorn, vlak over de Duitse grens bij Denekamp. Ondanks het late tijdstip in het jaar, bevatten deze mijnen nog levende rupsen. Opvallend aan al deze vindplaatsen is, dat steeds een rivier of kanaal aanwezig is binnen enkele tientallen meters tot enkele kilometers van de vindplaats (Maas, Maaswaalkanaal, Waal en Vechte). Dit geldt, voorzover ik nu kan nagaan, waarschijnlijk ook voor de vindplaatsen van Kuchlein en Frankenhuyzen, namelijk Wageningen (Rijn), Twello (IJssel), Haghorst en Middelbeers (Wilhelminakanaal). Een aspect om eens verder uit te zoeken.

Phyllonorycter robiniella (Clemens)

Tijdens de bijeenkomst van 28 november 2000, maakte S. Koster melding van de opmars van *P. robiniella* (Franje, 28-2-2000). De eerste exemplaren zijn gevonden door A. Schreurs in Kerkrade (1999). Het jaar daarop is de soort aangetroffen op diverse andere plaatsen in Zuid- en Midden Limburg (2000). Ik ben afgelopen herfst gaan zoeken en heb de soort aangetroffen te

Afferden in Noord-Limburg en op een tweetal plaatsen in de omgeving van Nijmegen (Wijchen en Weurt-Noord).

Yponomeuta rorrella (Hübner)

Rupsen van *Y. rorrella* werden dit voorjaar in juni massaal waargenomen op schietwilg (*Salix alba*) aan een grote verkeersader te Nijmegen (Dukenburg). Langs het zuidelijk deel van de Van Appelternweg staan ca. 150 bomen van zo'n 12 to 14 meter hoogte en een stamdiameter variërend van, naar schatting, 35-70 centimeter. Forse bomen dus. Vrijwel alle bomen waren aangetast door rupsen van *Y. rorrella*. Getracht is de mate van aantasting te schatten door per boom de mate van ontbladering te beoordelen (in 3 klassen: 0-33%, 34-66% en van 67-100%). Ongeveer 90 bomen waren, op het hoogtepunt, vlak voor de verpopping, vrijwel geheel ontbladerd (67-100%), ca. 15 bomen waren fors ontbladerd (33-66%) en ca. 40 bomen waren in lichtere mate aangetast (0-33%). Tal van stammen en takken waren vanaf de grond tot waarneembare hoogte volledig ingepakt in stevig maar veerkrachtig spinsel dat de rupsen, en later poppen, beschermde die in grote tapijten van honderden exemplaren bij elkaar op stammen en takken verbleven. Ook grote delen van het aansluitende plantsoen en een deel van het straatmeubilair waren ingepakt alsof de kunstenaar Christo een nieuw project was gestart. De bomen zijn later in het seizoen weer uitgelopen. Het aantal rupsen is moeilijk exact te schatten maar het zal gaan om enkele miljoenen rupsen.

Y. rorrella was tot op heden nog niet gemeld uit de regio Nijmegen (De Kleine Vlinders, 1993). Dan zou je niet meteen een dergelijke omvangrijke aantasting verwachten. Omvangrijke aantastingen zijn wel eerder gemeld, vooral uit het Hafdistrict (mond.med. Kuchlein). Enkele honderden rupsen zijn meegenomen. De rupsen varieerden vrij sterk in formaat. Desondanks was sprake van een opvallende mate van synchronisatie, zowel bij het verpoppen als bij het ontpoppen. Slechts een beperkt deel van de meegenomen rupsen bleek later geparasiteerd (ca. 5-10%) zodat we wellicht volgend jaar opnieuw een plaag mogen verwachten.

VERSLAG VAN DE NAJAARSBIJEENKOMST VAN DE SECTIE “TER HAAR” OP 27 OKTOBER 2001 TE LEXMOND

Rob de Vos

Aanwezig 49 personen: B. van Aartsen, B. van As, H. Beers, G. Bergsma, F. Bink, E. de Bruin, H. Bunjes, M. Franssen, W. Geraedts, C. Gielis, A. Goutbeek, D. Groenendijk, M. Groenendijk, H. Groenewoud, H. Groenink, L. Groothedde, C. ten Ham, H. ten Holt, K.J. Huisman, A. Hunneman, H. Hunneman, M.G.M. Jansen, W.G. de Jong, I.A. Kaijadoo, M. de Keijzer, J. Kerseboom, W. Koopman, R. Liefwaard, J.A.W. Lucas, H. Nagel, Ch. Naves, G. Padding, F. Post, P. Rooij, A. Saunders, J. Scheffers, J. Schipperen, J. Sinnema, S. Sinnema, H. Spijkers, J. Stuurman, G. Tuinstra, E. Vermandel, R. Vis, D.O. Visser, J. Voogd, R. de Vos, J. van Vuure, P. Zuidam, J. Zwier.

Afwezig met bericht: A.M. Baaijens, mw. A. Heeren-De Boer, R. Joosse, W. Poppe.

Het bestuur: K.J. Huisman (voorzitter), R. de Vos (secretaris), mw J. Sinnema (penningmeester), B. van Aartsen & J.H.H. Zwier (bestuursleden).

Huishoudelijk deel

Voorzitter opent de bijeenkomst om 11.00 uur.

Bestuursmededelingen

De penningmeester geeft een overzicht van de financiële situatie. Er is momenteel circa f 3000,- (€ 1361,34) in kas.

Vanwege de komst van de Euro moet het nieuwe contributiebedrag in Euro's worden vastgesteld. Dit zal € 9,- worden, fätelijk dus een verlaging van de contributie (f 19,83).

De pasjes (om zich in het veld te kunnen identificeren als serieus vlinderwaarnemer, aangesloten bij een officiële vereniging als de NEV [= géén vergunning!]) hebben de aandacht van het NEV-bestuur, maar wanneer en of die er komen is nog niet duidelijk.

Excursies

Excursie 2001 in de Achterhoek: hierop terugkijkend kan geconcludeerd

worden dat dit een uitstekende excursie was. Natuurlijk niet in de minste plaats vanwege de prima organisatie door Jaap Zwier!

Excursie 2002: wederom zal deze georganiseerd worden door Jaap Zwier. De excursie zal plaatsvinden in de omgeving van Gorssel in het weekend van 14, 15 en 16 juni 2002. Er moet nog toestemming gevraagd worden. De kosten zullen € 43,70 (f 96,30) bedragen, exclusief lunch. Wederom wordt er een borgsom gevraagd en daarom zal ook nu gelden: eenmaal opgegeven dient u ook te betalen, ook als u later verhinderd mocht zijn. Later zult u meer informatie over deze excursie verkrijgen.

Camera

Er is geïnformeerd bij het bestuur van de N.E.V of er belangstelling bestaat voor het aanschaffen van een nieuw camerasysteem (moderner, handzamer en aansluitbaar op beamer en laptop). Gedacht wordt aan een projectiesysteem (op diascherm) via een beamer, dus zonder monitor. Over het definitief te kiezen systeem mag worden meegedacht. Wie een goede tip heeft voor een moderne macrocamera, in combinatie met beamer o.i.d., kan reageren aan de secretaris van de sectie Ter Haar (Rob de Vos, rvos@science.uva.nl) of de secretaris van de NEV (Peter Koomen, pkoomen@worldonline.nl).

Faunistische mededelingen

Jaap Zwier laat enkele interessante vangsten zien uit Zelhem en omgeving. Hij toont een erg groot exemplaar van *Lymantria dispar* en enkele bijzondere soorten als *Mythimna vitellina* (Hübner), *Loxostege sticticalis* (Linnaeus) en een “afgedwaalde”. *Thaumatopoea processionea* (Linnaeus). De enkele vangsten van de processierupsvlinder, soms ver van de populaties af, betreffen meestal verkennende mannetjes. De soort rukt volgens Wim Geraedts langzaam op naar boven de grote rivieren. Henk ten Holt meldt reeds een plaag bij Nijmegen en ook in Tilburg is de soort weer plaagvormend.

Henk Hunneman toont een exemplaar van *Euphyia unangulata* (Haworth), gevangen op 8 augustus 1998 te Katlijk (bij Heerenveen). Ook in Groningen is de soort reeds waargenomen: Ruud Vis meldt *E. unangulata*, gevangen op 15 juni 2001 tijdens de NEV-excursie in Ter Apel en Henk ten Holt heeft de vlinder gevangen in Overijssel. De verspreiding is dus groter dan eerst werd aangenomen. De vraag is of dit een recente ontwikkeling betreft of dat de waarnemingen het gevolg zijn van herkenning na het uitkomen van het recente artikel in Entomologische Berichten.

Ruud Vis meldt dat hij tijdens de vlindervangst op 25 augustus 2001 in de Kop van 't Land (Biesbosch) zo'n 160 hoornaarwespen op het laken kreeg! Ook anderen hadden hoornaars op bezoek gehad, o.a. Hans Huisman (ca. 10), Jaap Zwier elke zomeravond 8 tot 10 stuks in de Achterhoek.

Harry Groenink heeft in Bathmen (bij Deventer) de volgende interessante soorten gevangen: *Orthosia miniosa* (Denis & Schiffermüller), in heel Nederland zeer lokaal en meestal niet algemeen. *Phylodesma tremulifolia* (Hübner), een soort die nog steeds overal zeldzaam is. *Arenostola phragmitidis* (Hübner) mag dan in natte gebieden een algemene soort zijn, in Bathmen is hij dat zeker niet: één exemplaar is aldaar gevangen.

Charles Naves heeft in Drempt een aantal merkwaardige vangsten gedaan. Hij toont een zeer donker exemplaar van *Timandra comae* Schmidt f. *nigra*, voorts een fraaie vorm van *Drymonia querna* (Denis & Schiffermüller) f. *mediogrisea* en een exemplaar van de zeldzame *Eupithecia abietaria* (Goeze), waarvan er in 2001 ook door anderen exemplaren werden gevangen. Wederom ving hij een exemplaar van *Idaea inquinata* (Scopoli), een soort die vooral in schuren wordt aangetroffen in droog plantenmateriaal. Ook Jaap Zwier bleek een exemplaar te hebben gevangen. De mooiste vangst is die van de beervlinder *Callimorpha dominula* (Linnaeus), op 7 juli 2001 te Drempt. Hoe dit dier hier terecht is gekomen is een raadsel. Misschien uit een naburige populatie in Duitsland?

Hans Huisman laat enkele zeldzame uilen zien, die de laatste tijd wat meer worden gezien en die hij nu ook in Wezep gevangen heeft: *Acronicta alni* (Linnaeus) en *Panthea coenobita* (Esper), respectievelijk op 27 mei 2001 en 23 juli 2001.

Daarnaast bespreekt hij waarnemingen van *Eupithecia abietaria* (Goeze), een vrij schaars spannertje dat dit jaar op verscheidene plaatsen gevangen is. Hij toont vondsten van Wezep op 27 juni en 4 juli en van Tongeren, eveneens op 4 juli. Het exemplaar van Tongeren is abnormaal groot; op het eerste gezicht dacht hij te maken te hebben met *Alcis jubata* (Thunberg). De spanwijdte is 23 mm. In de vlinderwereld zijn reuzen veel zeldzamer dan dwergen. In dit verband laat hij ook een mannetje zien van *Acronicta aceris* (Linnaeus) met een spanwijdte van 55 mm, gevangen in Heteren op 25 juni 1961.

Frans Post meldt bijzondere vangsten voor Noord-Brabant. Over het algemeen vond hij 2001 een slecht vlinderjaar, maar toch zijn er enkele heel bijzondere soorten te melden. *Asteroscopus sphinx* (Hufnagel), gevangen in Midden-Brabant, was daar nog nooit eerder gevangen. Volgens Anton Cox

vliegen de vrouwtjes vroeg en de mannetjes erg laat. Andere noemenswaardige soorten zijn *Paradiarsia glareosa* (Esper) (in groot aantal), *Acronica menyanthidis* (Esper), *Furcula bicuspis* (Borkhausen), *Cerura erminea* (Esper), *Eupithecia abietaria* (Goeze), *Leucodonta bicoloria* (Denis & Schiffermüller), *Polia hepatica* (Clerck) (= *tincta* Brahm), *Acronica alni* (Linnaeus), *Craniophora ligustri* (Denis & Schiffermüller), *Chlorissa viridata* (Linnaeus), *Rhinoprora debiliata* (Hübner), *Mythimna l-album* (Linnaeus), *Chloroclysta siterata* (Hufnagel) (heeft zich sterk uitgebreid), *Sedina buetneri* (Hering) en *Perizoma sagittata* (Fabricius). Opvallend is dat ze, in tegenstelling tot vorig jaar, geen enkele *Lithosia quadra* (Linnaeus) hebben gevangen. In de Deurnsche Peel, in Liessel, werden steeds op één en dezelfde plek exemplaren van *Celaena haworthii* (Curtis) gevangen. Is de soort misschien erg honkvast? Het absolute hoogtepunt van het jaar is de vangst van een exemplaar van een nieuwe *Xestia*-soort voor Nederland, een officiële publicatie volgt nog in Entomologische Berichten.

Frans vertelt later in de middag nog enige anekdotes over *Chesias legatella* (Denis & Schiffermüller). De soort zou volgens de Vlinderstichting dagactief zijn, maar dat wordt door Frans ontkracht. Hij heeft diverse malen de vlinder in zijn biotoop bestudeerd en vond soms grote aantallen in bremstruiken, maar ze waren uitsluitend 's nachts actief, overdag houden ze zich schuil.

Ab Goutbeek meent dat er in 2001 meer insecten werden gezien van natte biotopen dan van droge biotopen. Misschien komt dit door het natte voorjaar van 2001?

Henk ten Holt geeft enige correcties op vliegtijden van enkele vlindersoorten: Een vroege *Amphipyra pyramidea* (Linnaeus) werd in Nijmegen door hem reeds op 29 juni gevangen (in de Catalogus van Lempke staat 10 juli tot 19 oktober). *Watsonalla binaria* (Hufnagel) werd in de Hatertse Vennen op 20 oktober gevangen (Lempke meldt 14 oktober als laatste datum) en *Noctua pronuba* (Linnaeus) werd eveneens in de Hatertse Vennen op 20 oktober gevangen (volgens Lempke normaal tot begin oktober, al is er een uitschieter van 30 oktober bekend).

Enkele bijzondere waarnemingen in de regio Nijmegen in 2001: *Perizoma affinitata* (Stephens) (in Goffertpark, Nijmegen, op 5 mei), *Xanthia gilvago* (Denis & Schiffermüller) (Nijmegen op 17 september, bijna elk jaar een exemplaar), *Tyria jacobaeae* (Linnaeus) (in Hatertse Vennen op 28 juni en in Berendonck, Wijchen, op 11 juli drie rupsen, voor deze terreinen niet gewoon), *Orthonama obstipata* (Fabricius) (Hatertse Vennen, op 20 oktober

een vrouwtje), *Thaumetopoea processionea* (Linnaeus) blijft zich uitbreiden: tot op heden jaarlijks in Hatertse Vennen, elk jaar in toenemende aantallen, maar alleen mannetjes. Dit jaar ook in Heumersche Bos, Blankenberg op 10 juni een rups (werd een vrouwtje), Hatertse Vennen, ca. 100 mannetjes en één vrouwtje, Goffertspark, Nijmegen op 11 augustus een mannetje en volgens krantenberichten ook rupsennesten in Nijmegen!). *Asteroscopus sphinx* (Hufnagel) (Hatertse Vennen op 30 oktober 13 exemplaren in de val), *Horisme tersata* (Denis & Schiffermüller) (een puntgaaf exemplaar op 10 mei in mijn tuin te Nijmegen, vermoedelijk afkomstig van de *Clematis*. Lempke geeft als 1e generatie 5 juni tot 6 juli. De soort is op enkele vondsten na (Leende (Noord-Brabant) en Dordrecht (Zuid-Holland)) beperkt tot het zuiden van Limburg. Weet iemand misschien meer van de recente situatie?).

Tijdens de Ter Haar-excursie werd *Mythimna conigera* (Denis & Schiffermüller) gevangen bij de Ooijmanshoeve (6 juli) en in de Slangenburg werden op 7 juli *Perizoma affinitata* (Stephens), *Xanthorhoe biriviata* (Borkhausen) (twee exx.) en *Rhinoprora debiliata* (Hübner) op licht gevangen. Tenslotte nog meldingen van *Amphipyra tragopoginis* (Clerck), gevangen te Vasse op 18 augustus (volgens Henk's ervaring zeer bijzonder, maar de zaal merkt op dat het dier lokaal vrij algemeen kan zijn) en *Euphyia unangulata* (Haworth), eveneens uit Vasse, 18 augustus (eerder te verwachten uit Limburg of Noord-Brabant).

Henk Bunjes toont twee dia's van een merkwaardige vorm van de aardbeivlinder (*Pyrgus malvae* (Linnaeus) f. *taras*), in de Eifel gevangen. Deze vorm is ook uit Nederland bekend, o.a. uit Friesland.

Jeroen Voogd toont dia's van de hermelijnvlinderrups (*Cerura vinula* (Linnaeus)) en andere Notodontidae om de speciale schrikhouding te laten zien. Mogelijk zijn er ook klieren met zuur en dient het waarschijnlijk ter afschrikking van sluipwespen. Een dia van de rups het kameeltje (*Notodonta ziczac* (Linnaeus)) laat de rode klieren zien waaruit een substantie wordt weggespoten. Volgens Wim Geraedts hebben Notodontidae ook een klier achter de kop, waarmee de cocon wordt opengesneden. Ook andere families blijken dergelijke klieren te hebben, getuige de dia's van rupsen van *Apocheima pilosaria* (Denis & Schiffermüller) met rode klieren. Overigens zijn deze twee rupsen verschillend van kleur, iets dat wel vaker voorkomt bij vlinderrupsen. *Cucullia*-rupsen, bijvoorbeeld, worden groen na het eten van bladeren, maar na het eten van bloembladeren zijn ze wit of roze. Bij gebrek aan bloemen gaan ze soms over tot het eten van de groene bladeren. Dit is o.a. bekend van *Cucullia chamomillae* (Denis & Schiffermüller). Rupsen

van *Cucullia absinthii* (Linnaeus) waren in 2001 zeer algemeen. Tenslotte wordt een dia getoond van een spanner die het midden houdt tussen *Biston strataria* (Hufnagel) en *Apocheima hispidaria* (Denis & Schiffermüller). De vlinder is eind maart gevangen. In de zaal komt men er ook niet uit, hoewel een meerderheid voor *hispidaria* lijkt te “kiezen”. Jammer genoeg is het insect niet bewaard.

Maurice Franssen toont een prachtig exemplaar van *Polymixis gemmea* (Treitschke), dat gevangen is in het Nationaal Park de Hoge Veluwe. Volgens Lempke (1964) is de soort pas sinds 1960 inheems in Nederland. Het voorkomen beperkt zich tot de Veluwe, toenmalige vindplaatsen waren Ugchelen en Otterlo. Franssen vraagt zich af wie van de aanwezigen het dier recent gezien heeft, om een idee te krijgen van de tegenwoordige verspreiding. Charles Naves heeft een exemplaar uit Drempt en Hans Huisman kent de soort uit Wezep en Tongeren. Wim Geraedts noemt de Loenermark en vertelt dat volgens Joop Schaffers *gemmea* verbreid is over de hele Veluwe. Een voorzichtige conclusie is dus dat de soort zich wat uitgebreid heeft in de afgelopen 40 jaar, maar dat zijn voorkomen nog steeds beperkt is tot de Veluwe en directe omgeving. Frans Post en Henk Spijkers hebben de soort nooit in Noord-Brabant gezien, ondanks hun intensieve inventarisaties van de aldaar aanwezige geschikte biotopen (droge zandgronden en heidegebieden).

Lempke, B.J. (1964). Catalogus der Nederlandse Macrolepidoptera (Elfde Supplement). Tijdschr. Ent. 107: 379-428.

De voorzitter sluit de bijeenkomst om 15.30 uur.

De volgende bijeenkomst is op zaterdag 16 maart 2002.

***Mythimna scirpi* (Duponchel, 1836) en *Mythimna sicula* (Treitschke, 1835)**

Henk ten Holt

Ten Holt presenteerde, vooruitlopend op publicatie, de resultaten van een onderzoek naar *Mythimna scirpi* (Duponchel, 1836) en *Mythimna sicula* (Treitschke, 1835). Bij het onderzoek is ondersteuning geleverd door Rob de Vos. Verder hebben van tal van Ter Haar-leden bijgedragen door hun beesten ter beschikking te stellen voor determinatie.

Eerstgenoemde soort komt niet voor op de Nederlandse naamlijst, maar blijkt beduidend algemener dan de zeer zeldzame *M. sicula* die wel op de

naamlijst voorkomt. Verwarring over de taxonomische status heeft een belangrijke rol gespeeld bij het over het hoofd zien van *M. scirpi* die sinds 1952 in Nederland voorkomt. Omdat de discussie in de internationale taxonomie blijft voortduren, bleek het nodig zelf een standpunt in te nemen over de soortstatus om de onderzoeksresultaten te kunnen presenteren. Onderzoek aan de Nederlandse exemplaren toonde opvallende verschillen tussen beide taxa aan. Tevens is ingegaan op de interessante verspreiding (gebondenheid aan stroomdalplanten/floradistricten) en kolonisatiepatronen (verspreiding langs infrastructuur) van *M. scirpi*. Tot slot is een korte flyer uitgedeeld met summier informatie over beide soorten. De presentatie leidde er toe dat nog een aantal nieuwe gegevens over Nederlandse exemplaren van *M. scirpi* boven tafel zijn gekomen die uitstekend in het verhaal over de verspreiding en kolonisatie bleken te passen. Ook bleek de, tot op heden laatste, *M. sicula* uit 1970 toch niet het laatste exemplaar te zijn: in 1993 is door Hans Huisman nog een *sicula* gevangen!

Een merkwaardige vondst van *Scrobipalpa nitentella* (Fuchs)

Martin van Stiphout, Arnold Schreurs en Maurice Jansen

Op 25.ix.1999 bezochten Arnold Schreurs en Martin van Stiphout in Posterholt een haag die voornamelijk bestaat uit braam (*Rubus* sp.), berk (*Betula* sp.), zomereik (*Quercus robur*), wintereik (*Q. petraea*), vlier (*Sambucus nigra*), sleedoorn (*Prunus spinosa*) en waarin ook veel hop (*Humulus lupulus*) groeit. De kruidlaag bevat planten als smalle wikke (*Vicia sepium*), vogelwikke (*Vicia cracca*), duizendblad (*Achillea millefolium*), haagwinde (*Calystegia sepium*), uitstaande melde (*Atriplex patula*), varkensgras (*Polygonum aviculare*), bijvoet (*Artemisia vulgaris*). In een naburig bos groeiden op ongeveer dertig meter afstand den (*Pinus*), spar (*Picea*), lariks (*Larix*) en gewone robinia (*Robinia pseudoacacia*). Daarbij werd vooral gezocht naar de opvallende mijnen van *Cosmopterix zieglerella* (Hübner) die als rups overwintert in een cocon in het blad. Daarom werden stengels en bladeren verzameld met mijnen. Daar waren bladeren bij afkomstig van allerlei hoogten, zowel bladeren die op de grond lagen of hingen als bladeren van twee meter hoogte. Groot was dan ook de verbazing dat naast *C. zieglerella* op 27 mei 2000 ook een viertal exemplaren van *Scrobipalpa nitentella* (Fuchs) werden uitgekweekt. De voedselplanten van deze soort in Nederland zijn zeekraal (*Salicornia europaea*), schorrekruid

(*Suaeda maritima*), spiesmelde (*Atriplex prostrata*), strandmelde (*A. littoralis*), en gewone zoutmelde (*A. portulacoides*). De laatste twee betreft recente vondsten. Daarnaast zijn buiten Nederland ook *Atriplex nitens*, *Chenopodium* spec. en strandbiet (*Beta maritima*) als voedselplant opgegeven (Jansen, 1999). De suggestie lijkt zich op te dringen dat *S. nitentella* er een nieuwe voedselplant van een nieuwe plantenfamilie erbij heeft gekregen. Daarnaast is *S. nitentella* in Nederland vrijwel beperkt tot het kustgebied en wordt doorgaans in de buurt van schorren en kwelders en binnendijkse zilte terreinen gevonden. Merkwaardig is daarom dat de vindplaats zo ver van de kust verwijderd is. Het is overigens onbekend waarom deze soort tot de kust beperkt is daar sommige van de voedselplanten in heel Nederland voorkomen.

De haag waarin hop groeit, doet dienst als perceelsafschieding. Eronder en vlak naast deze haag groeien allerlei ruigte- en akkeronkruiden. Een daarvan is de uitstaande melde (*Atriplex patula*) die op ongeveer twee tot drie meter afstand van de hopplanten groeit. Weer twee meter verder begint een akker waarop op dat moment gladiolen stonden. Deze bleken echter afkomstig te zijn uit de duinstreek. De gladiolen worden doorgaans in oktober-november geroid en met aanhangende grond in houten kratten verpakt en voor verzending gereed gemaakt. De kleine bollen krijgen geen speciale behandeling en drogen alleen aan de lucht. Vervolgens worden de gladiolen in het voorjaar op het veld gezet. De rups is doorgaans eind september volwassen, verlaat daarna de plant en verpopt in de grond. Het lijkt daarom waarschijnlijk dat poppen met pootgoed van gladiolen zijn meegekomen en zich vervolgens op de onkruiden in de akkerrand hebben kunnen voortplanten. Er zijn geen gegevens bekend hoever dergelijke rupsen zich van de plant kunnen verwijderen voordat ze zich verpoppen. Wellicht dat er ook passief transport over korte afstand met de wind plaatsvindt.

Het is niet onmogelijk dat vondsten van vlinders ver buiten hun normale biotoop terug te voeren zijn op transport van planten naar andere gebieden waarbij het zowel om toerisme als om handel kan gaan. *S. nitentella* is ook in Simpelveld en in Apeldoorn aangetroffen maar het blijft gissen of ook deze vondsten een antropogene oorsprong hebben, net zoals dat het geval is bij vondsten van allerlei andere soorten die buiten hun normale verspreidingsgebied worden gevonden. Het is daarom de vraag hoelang deze populatie langs de haag in Posterholt stand zal houden en of een nieuwe zoektocht de aanwezigheid van de soort opnieuw zal aantonen.

Literatuur:

Jansen, M. 1999. The genus *Scrobipalpa* in The Netherlands (Lepidoptera: Gelechiidae). Nederlandse Faunistische Mededelingen 9: 29-78.

Effect van voeding op eiproductie ligusterpijlstaart (*Sphinx ligustri* Linnaeus)

Frits Bink

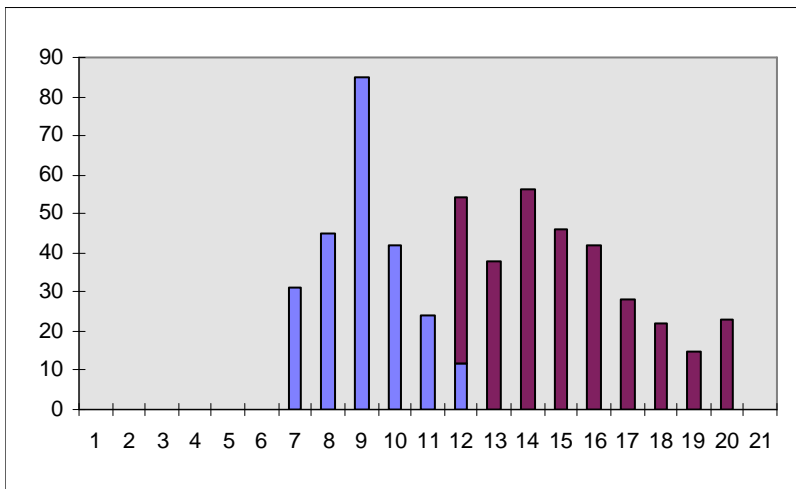
Jan Meerman (1987) schrijft in zijn 'De Nederlandse pijlstaartvlinders' dat de vlinders van de ligusterpijlstaart slechts zelden foeragerend zijn waargenomen en dat hij ook bij het kweken ervoer dat de voedselbehoefte van de vlinders laag is naar verhouding tot hun grootte. Maar de ligusterpijlstaart heeft wel een lange tong die net zo lang is als zijn lichaam: 4 cm. Hebben de vlinders dan zo'n lange roltong voor niets?

Waar het in feite om gaat is de vraag of voeding van de vlinder invloed heeft op de voortplanting, in dit geval de eiproductie. Door middel van een simpele kweekproef heb ik geprobeerd daarover wat meer aan de weet te komen. In 2001 had ik twee vrouwtjes en drie mannetjes tot mijn beschikking. De vlinders werden buiten in de tuin gehouden in een cilindervormige kooi van 80 cm hoog en een diameter van 60 cm. De vlinder die eieren begon te leggen, werd daarna binnen gehouden in een kleinere kooi om het tellen van de nachtelijke eileg te vergemakkelijken. De vlinder zette de eieren tegen het gaas af en niet op de ligustertak in de kooi waardoor het tellen in de grote kooi erg lastig was.

Het eerste vrouwtje, uitgekomen 3 juni 2001, werd zo lang mogelijk in leven gehouden teneinde de vlinder alle eieren te laten afzetten die in het lichaam tot ontwikkeling zijn gekomen. De vlinder heeft gepaard op 10 juni, begon eieren te leggen op 11 juni, stierf op 24 juni en heeft dus twintig dagen geleefd. Aangeboden bloemen van kamperfoelie (*Lonicera periclymenum*) in de vliegkooi werden genegeerd. Daarom werd geforceerde voeding toegepast (de roltong met speld uitrollen en met honingwater in contact brengen) maar dit lukte in het begin niet. Pas na de tiende dag van zijn leven werd deze wijze van voeden wel geaccepteerd. Zonder voeding zou de vlinder op de 12e dag door uitputting zeker zijn gestorven. Vanaf de 10e dag werd de vlinder iedere ochtend gevoed met honingwater. Na de 18e dag nam de vlinder echter nog maar weinig honingwater op en was op de 21e dag dood. Zie de hierna volgende histogram van de eiproductie per dag. Uit dit histogram is af te leiden wat het effect van voeding op de eiproductie is. Over de periode zonder voeding zouden naar verwachting slechts 239 eieren afgezet kunnen worden. Dit aantal zou dan in zes nachten geproduceerd zijn.

Eiproductie per dag van het vrouwtje ligusterpijlstaart

Donkere kolommen rechts: extra eiproductie door voeding

x-as: dagen na uitkomen vlinder; y-as: aantal afgezette eieren

Op dag 12 zijn 54 eieren afgezet maar als je de neergaande trend in voorafgaande dagen volgt, zouden er zonder voeding niet meer dan 12 eieren te verwachten zijn. De vervolleg dankzij voeding leverde 312 eieren op over een periode van negen dagen. De potentiële eiproductie is dus $551 = 100\%$. Zonder voeding zou slechts 43 % van de potentiële eiproductie gerealiseerd zijn. Anders gezegd: door de voeding werden er 2,3 maal meer eieren gelegd.

Het tweede vrouwtje, uitgekomen op 9 juni 2001, werd opgeofferd voor een bepaling van het aantal eieren dat in het lichaam aanwezig is op de dag van uitkomen. In het abdomen zijn aangetroffen: 152 volledig ontwikkelde eieren, 296 onontwikkelde eieren (samen 448) en nog eens 320 oocyten, in totaal een potentieel van 768 eieren. (Oocyten zijn eieren in aanleg die nog net bij een 10-maal vergroting onder een stereomicroscop te zien zijn.)

Hieruit volgt dat een ligusterpijlstaart direct na de paring eieren kan gaan afzetten en zonder voeding binnen een paar dagen er minstens 150 kan produceren. Dit aantal bedraagt slechts 20% van het totale aantal eieren in aanleg dat in het lichaam aanwezig is. In het geval van het eerste vrouwtje

zou zonder voeding na twaalf dagen een aantal van 239 bereikt zijn. Ik zie dit als een aanwijzing dat na het uitkomen van de vlinder zonder verdere voeding nog een kleine honderdtal van de onontwikkelde eieren verder afrijpen. Maar een voeding leidt niet tot de ontwikkeling van alle eieren in aanleg. De vlinder sterft al voordat de allerkleinste eieren tot rijpe eieren kunnen uitgroeien.

Is voeding noodzakelijk?

Als de voortplanting van de ligusterpijlstaart in de praktijk beperkt is tot zo'n 150-250 eieren, is dit aantal dan wel toereikend voor de instandhouding van een populatie?

Daarvoor kunnen we te raden gaan bij de andere pijlstaartsoorten die als vlinder in het geheel niet tot voeding in staat zijn omdat ze geen roltong hebben, zoals lindepijlstaart (*Mimas tiliae*), populierenpijlstaart (*Laothoe populi*) en pauwoogpijlstaart (*Smerinthus ocellata*). Van de lindepijlstaart heb ik de gegevens van de eiproductie van drie vlinders: 108, 156 en 180, gemiddeld 148 (± 37) eieren. Dit komt overeen met het aantal dat ook de ligusterpijlstaart in korte tijd kan afzetten. Het aantal van zo'n 150 moet dus toereikend zijn voor de instandhouding van de populatie. We kunnen de ligusterpijlstaart dus ook op locaties verwachten waar in het geheel geen geschikte nectarbronnen aanwezig zijn.

Deze veronderstelling wordt bevestigd door de waarneming op de vindplaats van de rupsen die voor de kweekproef zijn gebruikt: de ligusterheg midden op de Grevelingedam bij Bruinisse in Zeeland. Aan de noordzijde van deze heg een drukke verkeersweg, aan de zuidzijde de klotsende golven van de Krammer. GPS-peiling op de locatie: 51° 40' 16"N - 4° 05' 59"E, datum 25 augustus 2000. Op deze heg zaten ongeveer tien volgroeide rupsen per 50m. In de plantsoenen van Bruinisse waarin volop liguster voorkomt, was echter geen rups te ontdekken. De vlinders hadden dus echt die dam als plaats van voortplanting gekozen. En daarop was geen spoor van geschikte bloemplanten te ontdekken, behalve dan de ligusterhaag (*Ligustrum ovalifolium*) zelf die echter geen uitgebloeide bloemtrosjes droeg en dus waarschijnlijk dat jaar niet gebloeid had.

Waarom die lange proboscis?

De vraag blijft waarom de ligusterpijlstaart dan zo'n lange roltong heeft als deze in feite geen noodzakelijke functie meer blijkt te vervullen. Zulke goed ontwikkelde monddelen verwacht je juist bij soorten waarbij in het adulte stadium veel voedsel wordt opgenomen om de voortplanting of de migratie mogelijk te maken, zoals bij de windepijlstaart (*Agrius convolvuli*).

Mogelijk kan het antwoord gevonden worden door een studie van de evolutie van de soort. Als er van de veronderstelling uitgegaan wordt dat de voorouders van onze ligusterpijlstaart in de tropen leefden en dat zij in het vlinderstadium eerst veel voedsel moesten bemachtigen voordat ze tot voortplanting konden komen, dan is in een omgeving waar buisvormige bloemen een goede nectarbron zijn te verwachten dat er een ontwikkeling kan optreden van een zeer lange roltong. (Dit zal waarschijnlijk een zaak van co-evolutie geweest zijn.) Wanneer er zich vervolgens daaruit een soort ontwikkelt die aangepast is aan gematigde klimaten, moet deze twee problemen overwinnen: 1. de perioden van voldoende hoge temperatuur zijn kort, 2. het voorkomen van grote buisvormige bloemen is in de gematigde luchtstreek veel beperkter dan in de tropen. Deze problemen kunnen overwonnen worden als de vlinder in staat is zich snel voort te planten, dus met geheel ontwikkelde eieren uit de pop komt. Maar dan moeten alle benodigde voedingsstoffen reeds in het rupsstadium opgenomen zijn want in het vlinderstadium kan er niet meer 'bijgespijkerd' worden. Dat is in de gematigde luchtstreek geen probleem want vele planten hebben onder de omstandigheden van een koelere maar langere dag een hogere voedingswaarde voor herbivoren dan in de tropen.

Onze huidige ligusterpijlstaart is nu een plaatstrouw en snel voortplantend lid van de onderfamilie van de *Sphinginae* die in de tropen overwegend bestaat uit soorten die zich laat voortplanten en sterk migreren en daardoor een grote voedselbehoefte hebben in het adulte stadium. Voorbeeld de windepijlstaart. De lange roltong van de ligusterpijlstaart is nu meer een ornament dat herinnert aan het woeste leven van de voorouders. Voeding van de vlinders heeft wel een groot effect op de voortplanting maar de vlinders missen een drang om te gaan foerageren.

Wat de mogelijkheid tot foerageren betreft kan worden opgemerkt dat er maar weinig plantensoorten in ons land in het wild voorkomen waarvan de bloemen geschikt zijn voor de nectarvoeding van deze grote vlinders. De ligusterpijlstaart is onze grootste inheemse vlinder met een vleugelspanwijdte van 10 tot 11 cm en een lichaamsgewicht van 2-3 gram. Meerman (1987) noemt kamperfoelie en liguster waarop bloembezoek door de ligusterpijlstaart is waargenomen.

Literatuur

Meerman, J.C.1987. *De Nederlandse pijlstaartvlinders (Lepidoptera: Sphingidae)*. pp 1-60. Wetenschappelijke mededeling nr. 180, Koninklijke Nederlandse Natuurhistorische Vereniging.

N.B.

Voordat de verkregen getallen gehanteerd kunnen worden als waarden kenmerkend voor de soort, moeten de metingen aan een aantal dieren verricht worden. Het volgen van de eiproductie gaat alleen goed als men een dier individueel kan observeren en een proefopzet met een groot aantal dieren gaat de mogelijkheden van een amateur te boven. We moeten het daarom hebben van herhalingen van de proef door verschillende collega's. Bij een verslag over de uitvoering van een kweekproef moet je nooit verzuimen alle verkregen gegevens te vermelden. Biometrische gegevens over een soort komen altijd mondjesmaat beschikbaar.

1. Gegevens van de verzamelde dieren: Lengte verpoppende rupsen 8,5 cm, popgewicht gem. 5,58 g (sd 0,68, n=8).

Vlinder: vleugellengte mannetje 49mm, spanwijdte 106mm, vrouwtje 53mm en 114mm.

Lengte roltong mannetje 40 mm, vrouwtje 41 mm.

2. Gegevens van de gekweekte nakomelingen:

Gewicht ei: 2,8 mg, (12 eieren tezamen 0,0341g).

Lengte verpoppende rupsen gem. 7,4 cm, volume 7,1 ml.

Popgewichten: mannetjes gem. 4,209 g (sd 0,554 n=10), vrouwtjes gem. 4,657 g (sd 0,580 n=13). Deze poppen zijn dus 20% lichter in gewicht dan van de uit het veld verzamelde rupsen (met dank aan Jan Burgers voor het kweken en wegen).

Ontwikkelingsduur bij 22-25 °C van het ei 7 dagen, van de rups 35-39 dagen.

De vlinders worden al actief in de schemering, kort na zonsondergang. De activiteitsperiode is echter kort, 10-30 minuten. Na een week zijn de vlinders dan ook nog maar nauwelijks beschadigd.

Verslag van de excursie op 30 juni – 2 juli 2000 te Bakkeveen (Friesland)

Jaap Zwier en Maurice Jansen

Tijdens het weekend te Bakkeveen werden in totaal 383 soorten vlinders waargenomen. In de faunistische lijst staan geen bijzonderheden vermeld over de individuele soorten in relatie tot de vinder en de locatie. Wie hierin is geïnteresseerd kan deze gegevens navragen bij Jaap Zwier. De lijst bevat de gegevens van de volgende personen: Carel ten Ham, Henk ten Holt, Hans Huisman, Henk en Auke Hunneman, Maja de Keijzer, Joop Kuchlein, Johan Meijer, Frans Post, Peter Rooij, Andy Saunders, Johan Schipperen, Marieke

Schouten, Joke Schuurman, Jannie en Siep Sinnema, Henk Spijkers, Gerrit Tuinstra, Jany van Twist, Rob de Vos, Jaap van Vuure, Mieke van Vuure, Fredy de Wilde, Hugo van der Wolf en Jaap Zwier

De volgende gebieden zijn geïnventariseerd: Bakkeveense duinen 210-565 en 214-566; Allardsoog, Nivonhuis; Allardsoog, heide, 215-565 en 216-567, 215-567; Blauwe Bos 215-562, 215-560, 216-562, 216-563, 217-563; Blauwe Bos, (Heideveldje); Blauwe Bos Haulerwijk; Kampeerboerderij Bakkeveen, 216 567; West NIVONhuis (Drenthe), 215-565, 217-567; Pûpedobbe 217-563, 214 - 567; Bakkeveen Mandefjildroute, 215 - 566, 216 - 566, 216 - 567, 215 - 567.

Faunistische lijst: nomenclatuur en systematische volgorde naar Kuchlein & de Vos (1999). m=mijn; lm=lege mijn; r=rups/zak; lz= lege zak; > meer dan

Eriocraniidae

Eriocrania subpurpurella 30 m

Nepticulidae

Stigmella lapponica 12 lm

Stigmella luteella 1 r

Stigmella maella 5 lm

Stigmella magdalenae 56 lm;
5 r.

Stigmella nylandriella 29 lm; 10;
1 r

Stigmella hybnerella 2 lm

Stigmella salicis 5

Stigmella ruficapitella 1; 2 lm

Adelidae

Nemophora violaria 4

Tischeriidae

Tischeria ekebladella 9

Tischeria dodonaea 1

Tineidae

Monopis monachella 1

Psychidae

Narycia duplicella 3 z

Taleporia tubulosa 1 z

Psyche casta 1; 18 r

Bucculatricidae

Bucculatrix frangutella 3

Gracillariidae

Caloptilia rufipennella 1 m

Acrocercops brongniardella 10m

Parornix anglicella 1 r

Parornix devoniella 1 r

Phyllonorycter sorbi 1 r; 7 m.

Phyllonorycter blancardella 3 m.

Phyllonorycter corylifoliella 1 r;
1 m

Phyllonorycter salicicolella 3 m

Phyllonorycter ulmifoliella 1

Phyllonorycter emberizaepenella
1 r; 1 m

Phyllonorycter nicellii 1 r

Yponomeutidae

Yponomeuta evonymella 4

Paraswammerdamia nebulella 4

Argyresthia brockeella 14

Argyresthia sorbiella 10

Argyresthia retinella 3

Argyresthia pruniella 2

Ypsolophidae

Ypsolopa parenthesesella 12
Ypsolopa ustella 1?

Plutellidae

Plutella xylostella 7

Lyonetiidae

Leucoptera lotella 1

Oecophoridae

Pleurota bicostella 6
Borkhausenia fuscescens 1
Harpella forcicella 1
Batia lunaris 1
Carcina quercana 8

Elachistidae

Perittia obscurepunctella 5 m
Elachista canapennella 3
Elachista maculicerusella 1
Elachista argentella 2
Cosmiotes exactella 1

Coleophoridae

Coleophora lutipennella 1
Coleophora flavipennella 8
Coleophora serratella 1; 3 lz
Coleophora spinella 1 lz
Coleophora zelleriella 1 z
Coleophora pyrrehulipennella 8;
8 z

Momphidae

Mompha raschkiella 1 lm

Scythrididae

Scythris ericivorella 32

Gelechiidae

Aristotelia ericinella 64
Chrysoesthia sexguttella 10 lm
Monochroa tenebrella 2
Monochroa suffusella 4

Bryotropha desertella 2
Bryotropha galbanella 4
Exoteleia dodecella 1
Teleiodes luculella 1
Chionodes electella 3
Anarsia spartiella 1
Neofaculta ericetella 14

Limacodidae

Apoda limacodes 1

Zygaenidae

Rhagades pruni 2
Adscita statices 3

Cossidae

Cossus cossus 2
Zeuzera pyrina 3

Tortricidae

Eupoecilia angustana 1
Spatalistis bifasciana 2
Tortrix viridana 15
Aleimma loeflingiana 16
Acleris bergmanniana 1
Acleris comariana 2
Acleris ferrugana 1
Acleris notana 2
Cnephasia incertana 6
Cnephasia stephensiana 1
Ditula angustiorana 5
Epagoge grotiana 1
Paramesia gnomana 2
Periclepsis cinctana >12
Philedone gerningana 24
Archips podana 12
Archips crataegana 1
Archips xylosteana 25
Pandemis cerasana 7
Dichelia histrionana 1
Clepsis spectrana 1
Clepsis pallidana 34

Bactra lancealana 28
Bactra furfurana 1
Hedya nubiferana 7
Piniphila bifasciana 1
Apotomis turbidana 1
Argyroploce lacunana 32
Argyroploce micana 2; 8?
Olethreutes arcuella 57
Celypha striana 1
Celypha rivulana 54
Ancylys geminana 1
Ancylys unculana 2
Epinotia tenerana 3
Zeiraphera isertana 1
Zeiraphera griseana 1
Gypsonoma dealbana 20
Epiblema uddmanniana 18
Epiblema rosaecolana 1
Eucosma cana 3
Spilonota ocellana 10
Spilonota laricana 1
Rhyacionia pinicolana 1
Lathronympha strigana 3
Pammene obscurana 1 ?
Pammene fasciana 2
Cydia tenebrosana 1

Choreutidae

Anthophila fabriciana 2

Pterophoridae

Amblyptilia acanthadactyla 2
Stenoptilia pneumonanthes 11
Pterophorus pentadactyla 1

Pyralidae

Hypsopygia costalis 1
Endotricha flammealis 7
Cryptoblabes bistriga 2
Pempelia palumbella 3
Pempelia formosa 2

Phycita roborella 3
Dioryctria abietella 2
Dioryctria simplicella 1
Ortholepis betulae 1
Phycitodes binaevella 1
Scoparia ambigualis 122
Scoparia pyralella 7
Eudonia truncicolella 1
Eudonia mercurella 5
Chrysoteuchia culmella >200
Crambus pascuella 42
Crambus uliginosellus 1
Crambus ericella 6
Crambus pratella 18
Crambus lathoniellus 29
Crambus perlella 1
Agriphila straminella 2
Catoptria permutatella 1
Catoptria osthelderi 1
Catoptria pinella 2
Catoptria margaritella 32
Elophila nymphaeata 1
Cataclysta lemnata 1
Ostrinia nubilalis 1
Eurrhyncha hortulata 7
Udea prunalis 1

Lasiocampidae

Malacosoma neustria 2
Macrothylacia rubi 2 r
Euthrix potatoria 2

Saturniidae

Saturnia pavonia 190 r

Sphingidae

Smerinthus ocellata 3
Laotloe populi 3
Sphinx ligustri 2
Sphinx pinastri 9
Deilephila elpenor 16

Deilephila porcellus 2

Hesperiidae

Ochlodes faunus 25

Pieridae

Gonepteryx rhamni 1 r; 1 p?

Pieris rapae 2

Pieris napi 11

Lycaenidae

Lycaena phlaeas 2

Neozephyrus quercus 2

Plebeius argus >110

Nymphalidae

Pararge aegeria 1

Coenonympha pamphilus 8

Aphantopus hyperantus >37

Maniola jurtina 15

Hipparchia semele 1

Vanessa atalanta 6

Vanessa cardui 2

Drepanidae

Thyatira batis 19

Habrosyne pyritoides 7

Tethea ocularis 1

Tethea or 4

Tetheella fluctuosa 1

Ochropacha duplaris 10

Falcaria lacertinaria 2

Drepana curvatula 1

Geometridae

Archiearis parthenias 1

Calospilos sylvata 2

Lomaspilis marginata 26

Macaria notata 18

Macaria alternata 12

Macaria signaria 15

Macaria liturata 20

Plagodis dolabraria 9

Opisthograptis luteolata 8

Epione repandaria 3

Apeira syringaria 3

Crocallis elinguaria 1

Ourapteryx sambucaria 4

Biston betularia 24

Peribatodes rhomboidaria 7

Peribatodes secundaria 9

Selidosema brunnearia 1

Deileptenia ribeata 8

Alcis repandata 27

Hypomecis roboraria 1

Hypomecis punctinalis 8

Ectropis crepuscularia 58

Parectropis similaria 3

Ematurga atomaria >340

Bupalus piniaria 2

Cabera pusaria 32

Cabera exanthemata 13

Lomographa bimaculata 5

Lomographa temerata 12

Campaea margaritata 1

Hylaea fasciaria 11

Geometra papilionaria 19

Comibaena bajularia 7

Hemithea aestivaria 39

Chlorissa viridata 3

Thalera fimbrialis 10

Cyclophora punctaria 2

Cyclophora linearia 2

Scopula imitaria 1

Scopula immutata 17

Scopula floslactata 6

Idaea muricata >70

Idaea sylvestraria 3

Idaea biselata 10

Idaea dimidiata 7

Idaea emarginata 15

Idaea aversata 36

Idaea straminata 4

Lythria cruentaria 5
Xanthorhoe ferrugata 14
Xanthorhoe fluctuata 1
Epirrhoe tristata 1
Epirrhoe alternata 5
Epirrhoe rivata 3
Campptogramma bilineata 1
Mesoleuca albicillata 3
Cosmorhoe ocellata 5
Eulithis mellinata 1
Eulithis pyraliata 2
Thera obeliscata 11
Electrophaes corylata 3
Hydriomena impluviata 1
Rheumaptera undulata 2
Perizoma affinitata 1
Perizoma alchemillata 8
Perizoma flavofasciata 1
Perizoma didymata 2
Eupithecia linariata 1
Eupithecia satyrata 17
Eupithecia absinthiata 1
Eupithecia subfuscata 1
Eupithecia subumbrata 9
Eupithecia nanata 10
Eupithecia innotata 1
Eupithecia lariciata >72
Gymnoscelis ruffasciata 33
Chloroclystis v-ata 1
Rhinoprora rectangulata 6
Anticollix sparsata 3
Hydrelia flammeolaria 3

Notodontidae

Notodonta dromedarius 9
Pheosia gnoma 1
Pterostoma palpina 1
Ptilodon capucina 15
Phalera bucephala 23
Stauropus fagi 17

Noctuidae

Moma alpium 8
Acronicta alni 1
Acronicta tridens 4
Acronicta psi 6
Acronicta aceris 2
Acronicta megacephala 3
Acronicta auricoma 1; 1 r
Acronicta rumicis 1; 1 r
Simyra albovenosa 1 r
Macrochilo cribrumali 5s
Herminia tarsicrinalis 1
Herminia grisealis 8
Zanclognatha tarsinpennalis 1
Scoliopteryx libatrix 4; 1 r
Hypena proboscidalis 9
Rivula sericealis >70
Diachrysia chrysis 9
Plusia putnami 5
Autographa gamma 15
Autographa jota 1
Abrostola tripartita 1
Abrostola triplasia 2
Protodeltote pygarga 86
Deltote deceptor 23
Deltote uncula 2
Deltote bankiana >270
Trisateles emortualis 10
Elaphria venustula 1
Caradrina morpheus 1
Hoplodrina octogenaria 32
Hplodrina blanda 1
Dypterygia scabriuscula 12
Rusina ferruginea 40
Trachea atriplicis 13
Euplexia lucipara 4
Phlogophora meticulosa 4
Parastichtis ypsilon 2
Cosmia pyralina 1
Cosmia trapezina 1

Apamea monoglypha 23
Apamea crenata 7
Apamea oblonga 1
Apamea remissa 1
Apamea unanimis 1
Apamea scolopacina 4
Apamea ophiogramma 1
Oligia strigilis 2
Oligia latruncula 11
Oligia fasciuncula 1
Mesapamea secalis 1
Anarta myrtilli 5; 10 r
Lacanobia oleracea 23
Lacanobia thalassina 6
Melanchra persicariae 1
Melanchra pisi 5
Polia nebulosa 2
Mythimna ferrago 7
Mythimna pudorina 80
Mythimna impura 11
Mythimna comma 6
Orthosia cerasi 1 r
Axylia putris 19
Ochropleura plecta 15
Diarsia mendica 4
Diarsia brunnea 39
Diarsia rubi 1
Noctua pronuba >60
Lycophotia porphyrea 120
Graphiphora augur 1
Xestia c-nigrum 3
Xestia triangulum 11
Anaplectoides prasina 5
Agrotis puta 1
Agrotis ipsilon 1
Agrotis exclamationis 39
Agrotis clavis 3

Pantheidae

Panthea coenobita 1

Lymantriidae

Lymantria monacha 1 r
Dicallomera fascelina 3; 1 r
Orgyia antiqua 1; 8 r
Orgyia antiquoides 1 r
Euproctis similis 11

Nolidae

Nola cucullatella 17
Nola confusalis 2
Nola aerugula 37
Nycteola revayana 1
Pseudoips prasinana 9

Arctiidae

Thumata senex 5
Miltchrista miniata 24
Cybosia mesomella 68
Pelosia muscerda 17
Atolmis rubricollis 7
Lithosia quadra 1
Eilema depressa 13
Eilema griseola 2
Eilema lurideola 4
Eilema complana 7
Eilema sororcula 3
Phragmatobia fuliginosa 1 r
Spilosoma lutea 34
Spilosoma lubricipeda 28
Diaphora mendica 3
Diacrisia sannio 5

VOORJAARSBIJEENKOMST VAN DE SECTIE “SNELLEN”

zaterdag 2 Maart 2002

Het is mij een genoegen om u namens het Nationaal Natuurhistorisch Museum Naturalis te mogen uitnodigen voor de voorjaarsvergadering van “Snellen”. De vergadering is daarmee dichterbij huis dan u zich misschien realiseert: de collectie van Snellen staat immers in dit museum, zoals u hopelijk zelf op die dag kunt vaststellen.

In tegenstelling tot wat gebruikelijk is, zou ik u willen verzoeken uw voornemen te komen even van te voren bij mij aan te kondigen (tel. overdag 071-568 7682, e-mail nieukerken@nmm.nl). Dit is met name van belang voor degenen die met de auto komen: alleen wie op een lijst staat wordt door de beveiliging op onze parkeerplaats toegelaten.

Erik van Nieukerken

conservator Entomologie (Microlepidoptera & Arachnida et al.)

Adres:

Nationaal Natuurhistorisch Museum Naturalis, Darwinweg 2, Leiden.
Telefoon 071-568 7600, 071-568 7778 (kassa)

De vergadering vindt plaats in het Pesthuis, in het auditorium. Na de hoofdingang is dat rechtuit, achter het restaurant.

Ontvangst met koffie vanaf 10.30, aanvang vergadering 11.00.

AGENDA

1. Opening door de voorzitter
2. Bestuursmededelingen:
3. Verkiezing secretaris
4. Inleiding NNM Naturalis door Erik van Nieukerken
5. Rondleiding in groepen naar collectie en bibliotheek.
6. 12.30 uur pauze
7. Voordracht J. de Prins
8. Voordracht E. van Nieukerken en S. Koster
9. Faunistische mededelingen.

Voor presentaties zijn diaprojector en beamer aanwezig. Tevens wordt een

opstelling met microscopen en digitale camera gemaakt om vlinders én genitaalpreparaten te tonen. Neem dus wat mee!

Bij ontvangst en lunch wordt gratis koffie en thee verstrekt. Gedurende de hele dag kan men in het restaurant terecht voor drankjes en allerlei broodjes, soep, etc., tegen commerciële prijzen. Eigen meegebrachte lunch kan in de vergaderruimte worden opgegeten.

De tentoonstellingen van Naturalis zijn deze hele dag gratis toegankelijk op vertoon van een badge die bij het begin van de dag wordt uitgereikt. We stellen het wel op prijs indien bezitters van een museumjaarkaart die mee willen nemen.

De bibliotheek is ook geopend en vrij toegankelijk. Indien u daar speciale werken zou willen inzien, is het handig even van te voren daarover met de bibliotheek contact op te nemen (071-5687668, library@nnm.nl), zeker als het veel is. In het museum is ook de natuurboekhandel æNatuur & BoekÆ gevestigd. Eventuele partners van leden van de sectie Snellen zijn ook welkom op de bijeenkomst.

Routebeschrijving:

Per auto

vanaf Amsterdam of Den Haag: volg de A44

1. Neem afslag 8 (Leiden).
2. Rij richting Centrum (via Plesmanlaan).
3. Tweede afslag linksaf (Darwinweg).
4. Onder de loopbrug rijden (herkenbaar aan zebra patroon).
5. Eerste afslag linksaf (Mendelweg).
6. Na 50 meter ziet u aan de linkerzijde de slagboom van het dienstterrein. Bij de slagboom noemt u uw naam en wordt u toegelaten als er plaats is op het parkeerterrein voor *medewerkers & gasten*. Indien die vol is wordt u doorverwezen naar de ‘gewone’ parkeerplaats voor museumbezoekers.
7. Vanaf de parkeerplaats loopt u terug over de Mendelweg, steekt de Darwinweg over en via een soort open terrein loopt u naar het rechts gelegen Pesthuis (vierkant historisch gebouw met schuin rood dak, verbonden met de eerder gepasseerde loopbrug), waar de museumingang is.

Vanaf Utrecht en Rotterdam komt u binnen via de A4

1. Neem afslag 7 (Leiden).
2. Rij eerst richting Centrum (via Europaweg, nog buiten de stad) (maar

zeker niet verder, het centrum is op zaterdag een chaos!), daarna richting Voorschoten, Katwijk.

3. Volg N206 door ZW Leiden (via Voorschoterweg, Churchillaan, Doctor. Lelylaan), richtingaanduiding o.a. Katwijk, Naturalis.
4. Bij T-kruising (stoplichten) met Plesmanweg rechtsaf (Plesmanweg).
5. Verder vanaf punt 3 hierboven.

Openbaar vervoer

Het museum is makkelijk per trein bereikbaar. Neem een kaartje naar Leiden Centraal.

- Verlaat station via achterzijde (“niet-centrumkant”).
- Volg de borden (klein vierkant wit) naar Naturalis langs het Leids Universitair Medisch Centrum.
- De hoofdingang van Naturalis bevindt zich in het Pesthuis (vierkant historisch gebouw met schuin rood dak).

Bijgaand nog een Engelstalige folder (de Nederlandse was helaas op) met een kaartje.

VOORJAARSBIJeenKOMST VAN DE SECTIE “TER HAAR”

zaterdag 16 maart 2002

om 11.00 uur, in het “Verenigingsgebouw Killestein”, Kortenhoevenseweg 63, te Lexmond, Tel: 0347-351933.

VOORLOPIGE AGENDA

- 10.30 zaal open
- 11.00 opening bijeenkomst
- 11.05 bestuursmededelingen
- 11.30 rondvraag
- 11.45 faunistische mededelingen
- 12.30 lunch
- 16.00 sluiting